

Infoboekje
**Afval en
duurzame
materialen**

De EcoSchool leren duurzaam leven

't Stad
is van
iedereen.

Inhoud

1	Waarom afval voorkomen en duurzame materialen gebruiken?	2
2	Hoe afval en materialen besparen?	6
3	Hoe EcoSchool worden en blijven?	28
4	Wie kan me helpen?	32

1 Waarom afval voorkomen en duurzame materialen gebruiken?

De Antwerpenaars produceren op een jaar tijd een afvalberg van 255 000 ton. Dat is gemiddeld 528 kilo huishoudelijk afval per inwoner. Ook scholen in Vlaanderen voeren jaarlijks heel wat afval af: gemiddeld 102 kilo afval per leerling. Met 2,7 kg per jaar produceert een scholier ook veel meer pmd-afval dan de gemiddelde Vlaming. Ten slotte sorteren scholen minder goed dan bedrijven en gezinnen, vooral door plaatsgebrek en de hoge kosten.

1 | Afval voorkomen is goed voor het milieu ... en de portemonnee

Met acties rond afvalpreventie, hergebruik en recyclage kan een school haar afvalberg aanzienlijk verkleinen. Dat is niet alleen goed voor het milieu, maar ook voor de portemonnee. Want afval kost de school een heleboel geld aan transport en containers.

Een school met 250 leerlingen zet wekelijks drie restafvalcontainers van 240 liter aan de poort, een pmd-container van 770 liter, drie papiercontainers van 140 liter, en een gft-container van 140 liter. De afvalstickers voor restafval en pmd kosten al snel 600 euro per jaar. De containers zelf kosten ongeveer 1 100 euro.

Wil je weten wat jouw school jaarlijks uitgeeft aan afvalstickers of -zakken? Gebruik dan het registreerinstrument van de stad Antwerpen (zie hoofdstuk 2: 'Hoe afval en materialen besparen?'). Zo sensibiliseer je collega's en leerlingen over hun afvalgedrag. Je kunt er ook mee nagaan of je acties effect hebben.

2 | Een afvalpreventiebeleid werkt

Scholen die werk maken van milieuzorg, produceren **50 procent minder afval** dan scholen zonder milieuwerking. Een afvalpreventiebeleid loont dus enorm. Het succes van milieuacties hangt altijd af van de mate waarin de leerlingen meedoen. Hoe meer leerlingen zelf voorstellen kunnen doen en maatregelen mogen nemen, hoe kleiner de afvalberg.

3 | Afvalpreventie betekent minder zwerfvuil

Het is een oud zeer op school en op straat: zwerfvuil. Leerkrachten, leerlingen en onderhoudspersoneel investeren tijd en moeite om de speelplaats, klaslokalen en gangen proper te houden. Met een preventiebeleid, vermijd je afval en dus ook zwerfvuil. Rondslingerende lege blikjes, flesjes en papiertjes zijn binnenkort verleden tijd in je school.

4 | Duurzame materialen sparen het milieu

Afval vermijden, is een eerste stap om op school verantwoord om te gaan met materiaalgebruik. Wees bijvoorbeeld zuinig met papier: hoe minder, hoe beter voor het milieu.

Een tweede stap is duurzame, milieuvriendelijke materialen gebruiken. Kies bijvoorbeeld voor gerecycleerd papier. Koop je nieuw schoolmateriaal aan? Ga ook dan voor duurzaam. Let op de levensduur van een product. Het is beter en vaak goedkoper om producten van een betere, duurzame kwaliteit te kopen dan goedkopere producten die minder lang meegaan.

2 Hoe afval en materialen besparen?

Hoe afval vermijden?

1 | Vermijd wegwerpverpakkingen

Wegwerpverpakkingen veroorzaken veel afval. Ze zijn ook slecht voor milieu en gezondheid.

- **Gebruik brooddozen** in plaats van aluminiumfolie of andere verpakkingsmaterialen. Let op dat ook in de brooddoos geen aluminiumfolie zit.
- **Gebruik geen wegwerpbekers of –bestek**, maar herbruikbare bekers, glazen, drinkbussen, borden en bestek.
- **Vermijd pmd-afval.** Wegwerpverpakkingen voor drank veroorzaken een enorme hoeveelheid afval.
- Neem een school met 250 leerlingen. Stel dat iedereen tweemaal per dag een flesje, blikje of brikje drinkt. Dat zijn 500 verpakkingen per schooldag of 90 000 per schooljaar!
- Leerlingen drinken beter (leiding)water uit een glas, beker of drinkbus. Andere dranken kunnen ze nuttigen uit glazen flessen.
- **Vermijd drank- en snoepautomaten** met wegwerpverpakkingen. Ga liever voor een schoolwinkel, drinkfonteintjes of een automaat met herbruikbare verpakkingen. Automaten brengen niet alleen een heleboel afval teweeg, ze verbruiken ook veel energie. Meer info daarover vind je in het themaboekje over energie.
- **Maak schoolevenementen afvalarm.** Leen herbruikbare bekers van de stad (zie hoofdstuk 4: ‘Wie kan me helpen?’) en gebruik geen wegwerpbestek of -verpakkingen. Gebruik jetons in plaats van bonnetjes. Ga ook zuinig om met flyers.
- **Geen afval naar school.** Vraag ouders en leerlingen om geen onnodige verpakkingen naar school mee te nemen.

2 | Wees zuinig met papier

Vermijd onnodig papiergebruik:

- Hergebruik enkelzijdig beschreven papier als kladpapier.
- Kopieer en print dubbelzijdig.
- Print enkel wanneer het echt nodig is.
- Verspreid niet te veel papieren brieven, folders en krantjes. Hebben ouders meer dan één kind op de school? Bezorg het drukwerk dan enkel aan het oudste kind.

3 | Composteer

Composteer het gft-afval of hou dieren die dit afval eten. Een kip, bijvoorbeeld, verwerkt jaarlijks 50 kilo etensresten. Zo vermijd je grotendeels het transport van gft-afval.

Een compostmeester kan ondersteuning geven en samen met de leerlingen een compostbak opstarten (zie hoofdstuk 4: 'Wie kan me helpen?' voor meer informatie over compostmeesters). Over composteren bestaat ook heel wat educatief materiaal voor leerlingen, van kleuters tot tieners.

4 | Geef afvalpreventie een plaats in de klas

Schenk in de les aandacht aan afval(preventie). Breng leerlingen de principes van de ladder van Lansink bij. Hierbij staat afval voorkomen op de eerste plaats, gevolgd door hergebruiken en recycleren. Verbranden en storten staan onderaan.

Voor elke doelgroep zijn er educatieve middelen op maat. Gebruik bijvoorbeeld de MOS-map (Milieuzorg Op School), volg een workshop van Fost Plus (www.fostplus.be) in het EcoHuis, of leen educatieve materialen bij het EcoHuis (www.antwerpen.be/ecohuis).

Duurzame materialen

Duurzame materialen brengen tijdens hun productie, gebruik en afbraak zo min mogelijk schade toe aan mens en milieu. Kies daarom bij de aankoop van schoolbenodigdheden voor duurzame materialen. Als EcoSchool krijg je gratis een sponsorpakket met zulke schoolmaterialen

Een school kan veel doen om de milieu-impact bij de aankoop van materialen zo klein mogelijk te houden.

1 | Wat zijn duurzame materialen

■ Producten met een lange levensduur

- Koop enkel wat je nodig hebt of moet vervangen.
- Koop producten met een lange levensduur en een kleine milieu-impact. Dit is op termijn vaak goedkoper dan wanneer je producten koopt die je snel moet vervangen.

■ Een milieuvriendelijk onderhoud

- Maak schoon met milieuvriendelijke producten in navulbare verpakkingen. In het contract met een schoonmaakfirma kun je eisen dat ze milieuvriendelijke producten gebruikt.
De milieukoopwijzer (www.milieukoopwijzer.be) geeft:
 - informatie over schoonmaakmiddelen;
 - tips over milieucriteria in contracten;
 - een rangorde van schoonmaakfirma's.
- Vermijd chemische middelen en pesticiden.
- Gebruik duurzame bouwmaterialen voor verbouwingen.
- Gebruik natuurverven voor schilderwerken.

■ Duurzame schoolmaterialen

- Gebruik gerecycleerd papier. Er bestaan gerecycleerde papersoorten die even wit en kwaliteitsvol zijn als niet-gerecycleerd papier. Gerecycleerd papier met het milieulabel Blaue Engel voldoet aan de strengste kwaliteitseisen.
- Kun je geen gerecycleerd papier gebruiken, kies dan voor papier met een FSC-etiket of een ander milieulabel. Dit label betekent dat het hout of papier uit duurzaam beheerde bossen komt.
- Gebruik duurzaam hout, bij voorkeur lokale houtsoorten met een FSC-etiket of een ander milieulabel. Of neem anders tropisch hout met een milieulabel. Kies steeds voor hout dat je niet chemisch moet behandelen.
- Gebruik milieuvriendelijke printerinktpatronen.
- Koop duurzaam schoolmateriaal.
- Koop milieuvriendelijke schoolagenda's of solidariteitsagenda's.
- Moedig ouders en leerlingen aan om te kiezen voor duurzaam schoolmateriaal.

2 | Wat is duurzaam schoolmateriaal en waar vind ik dit?

Artikel	Uitstekend!	Bevredigend	Af te raden!
een potlood van natuurlijk hout	potlood van onbeschilderd en ongelakt natuurlijk hout navulbaar en stevig vulpotlood		beschilderd en gelakt potlood wegwerp vulpotlood
schriften en bladen van gerecycleerd papier	100% gerecycleerd, ongebleekt papier	50% gerecycleerd, ongebleekt papier 100% gerecycleerd papier, gebleekt zonder chloor	niet-gerecycleerd wit papier met chloor gebleekt papier
correcties	netjes doorstrepen	navulbare correctiestrips correctievloeistof op basis van water of alcohol	correctievloeistof met giftige oplosmiddelen
een houten of metalen lat en potloodslijper	een stevige houten of metalen lat en potloodslijper, ongekleurd en ongeverfd	een lat en potloodslijper uit stevige kunststof	gemakkelijk breekbare gadgets
fluopotloden van natuurlijk hout	fluopotloden van natuurlijk, ongelakt of ongeverfd hout	een navulbare fluostift	een niet-navulbare fluostift
lijm op basis van water	lijm op basis van water in een potje of een navulbare stick	lijm op basis van water of alcohol in wegwerpverpakking	lijm op basis van giftige oplosmiddelen zoals xyleen of toluen
stiften op basis van water	stiften op basis van water of alcohol en voedingskleurstoffen		stiften op basis van giftige oplosmiddelen zoals xyleen of toluen

Artikel	Uitstekend!	Bevredigend	Af te raden!
een ringmap uit gerecycleerd karton	een ringmap uit gerecycleerd karton met metalen hoekverstevingen	een ringmap uit gerecycleerde kunststof of karton	een ringmap uit kunststof of geplastificeerd karton
natuurlijk rubberen gommen	een gom van natuurlijk, ongekleurd rubber zonder omhulsel	een gom van natuurlijk, ongekleurd rubber met kartonnen omhulsel een synthetische, ongekleurde gom	een gekleurde gom in een omhulsel uit kunststof
een stevige balpen	een stevige vulpen met wegwerpvullingen een navulbare balpen		een wegwerpvulpen die niet tegen een stootje kan een niet-navulbare balpen
een brooddoos	een aantrekkelijke, stevige en voldoende grote brooddoos	een broodzakje hergebruiken	aluminium- en kunststoffolie, vooral in de brooddoos een gemakkelijk breekbare gadgetbrooddoos
een drinkbus	een stevige, goed sluitende, gemakkelijk te reinigen drinkbus	een herbruikbare waterfles	drankjes in wegwerpverpakkingen

Bron: Leefmilieu Brussel

Op de website www.milieukoopwijzer.be vind je merken en leveranciers van milieuvriendelijk materiaal. Je leest er ook waarmee je rekening moet houden als je een milieuvriendelijk en kwaliteitsvol product koopt.

Als EcoSchool kun je een subsidie krijgen (zie hoofdstuk 4: 'Wie kan me helpen?'). Met deze subsidie kun je bijvoorbeeld (een deel van) de meerkost van duurzame materialen betalen. Duurzame materialen gaan ook veel langer mee dan goedkoper schoolmateriaal. Ze zijn dus vaak sowieso goedkoper, ongeacht de subsidie die je ervoor krijgt.

Betrek leerkrachten, leerlingen en ouders

Acties rond afvalpreventie zijn pas succesvol als je ze samen doet. De mate waarin je leerlingen, leerkrachten en andere personeelsleden betrekt, beïnvloedt het succes. Idealiter neemt de hele school regelmatig deel aan grote acties en ga je met een kleiner team meer in detail.

1 | Leerlingen

Doe het samen

Laat leerlingen mee nadenken over hoe je afvalpreventie, sorteren en duurzame materialen kunt promoten. Zorg dat ze goed weten waarom dit zo belangrijk is en maak de acties aangenaam.

In het **basisonderwijs** kun je leerlingen tot afvalmeesters of afvalpolitie kronen. Let maar op met je aluminiumpapier, want de afvalpolitie neemt zijn taak heel ernstig! Ook **kleuters** kun je sensibiliseren. Met educatieve materialen leren ze heel wat over sorteren en afval verminderen.

Een schoolvoorbeeld Kleuters krijgen afval wel klein!

De Koeienschool in Deurne werkt met haar kleuters een jaar lang rond milieu. Het speelklasje maakt kennis met Janneman: een leuk mannetje dat helpt sorteren. Het speelklasje en de eerste kleuterklas leren over rest, papier en groen. De tweede en derde kleuterklas leren ook waar pmd en glas thuishoren en over composteren. De kleuters knutselen ten slotte mooie versieringen en vogelhuisjes in elkaar met wegwerpmateriaal.

© Sint-Annacollege Goethestraat

Op de **middelbare school** is het heel belangrijk dat de leerlingen zelf mee de acties uitdenken. Kader het thema met een workshop, een uitstap, een educatief spel rond afval of een les over afvalpreventie. Laat ze daarna over het thema nadenken en voorstellen doen. De beste voorstellen voer je samen uit.

Een schoolvoorbeeld Vuilbakken met pootjes

Met Demos bepalen scholieren hoe ze milieu in de kijker zetten. In Keerbergen kregen de vuilbakken letterlijk pootjes. Een jongere omschreef de actie als volgt:

“Ken je Tragger Hippie, of Trigger Happie? Dan kun je je zo de gezichten op onze speelplaats inbeelden toen onze vuilbakken ineens pootjes kregen. Liet iemand zijn papiertje liggen, dan stapte onze vuilbak drie stapjes dichterbij, en dichterbij en dichterbij. Na een tijdje kon je die wandelende vuilbak niet meer negeren! Shock!

Maar hier stopt de actie niet. Onze vuilbakken hebben nu voetjes en een tekstballon op hun buik. De boodschap luidt: ‘Moet ik tot bij u komen ofwa?!’ Ik denk dat onze medestudenten de boodschap begrepen hebben! Wees niet te lui om naar de **juiste** vuilbak te lopen ...”

Je kunt de inspanningen van leerlingen ook belonen. Ligt de hoeveelheid afval onder een bepaald niveau, dan mogen de leerlingen bijvoorbeeld een dagje uniformloos naar school, krijgen ze ’s middags een (h)eerlijke maaltijd, wordt er muziek gespeeld tijdens de pauze, mag de winnende klas naar de bioscoop ...

Als EcoSchool kun je een subsidie krijgen. Daarmee kun je bijvoorbeeld beloningen kopen, een leuke afvalactie betalen of een workshop boeken.

Een schoolvoorbeeld Meet de afvalhoeveelheid

De stedelijke basisschool **De Groene, Gezonde school** maakte een afvalmeter uit plexiglas. Leerlingen gooien al het zwerfvuil in de afvalmeter. Blijft de hoeveelheid zwerfvuil onder een bepaalde lijn, dan krijgen ze op het einde van de maand een leuke beloning.

Het **GTI in Mortsel** maakte zelfs een ware afvalklok. Leerlingen uit het eerste en tweede middelbaar maakten samen met de leerkrachten plastische en technologische opvoeding en een stagiair van de hogeschool een indrukwekkende afvalklok. In de afvalklok kunnen de leerlingen hun pmd-afval gooien. De klok staat in de standaardopstelling op 5 voor 12: oppassen geblazen dus! In de schacht van de klok zitten sensoren die de hoeveelheid afval meten. Wordt een eerste vooraf ingestelde limiet bereikt, dan verschijnt de boodschap 'bijna vol' op het scherm van de klok. Wordt daarop het tweede niveau behaald, dan meldt het scherm op de klok 'limiet bereikt' en draait de wijzer van de klok op 12 uur. Leerlingen en directie beslisten samen dat er dan een grote schoonmaakactie op de speelplaats plaatsvindt.

Hou vol!

Zorg dat het thema nooit stilvalt, want we vervallen snel in onze oude gewoontes. Zet afvalpreventie daarom het hele jaar door in de kijker. Neem het bijvoorbeeld in het schoolreglement op. Het schoolreglement van veel basisscholen verbiedt nu al pmd op school. Zo vermijd je veel onnodig afval.

Hou het thema interessant door wedstrijden of acties een schooljaar lang vol te houden. Of koppel op het einde van het jaar een grote beloning of feestelijk moment aan de hoeveelheid afval die de school dat jaar produceerde.

Hou een **afvalboekhouding** bij. Gebruik het registreerinstrument om:

- de hoeveelheid afval in kaart te brengen;
- de gemiddelde hoeveelheid afval per persoon te meten;
- de kostprijs van al dat afval te berekenen.

Laat leerlingen in het secundair onderwijs dit zelf in de les berekenen.

Een schoolvoorbeeld

Fata Morgana: word een vijfsterrenschool

Basisschool **De Zonnebloem** in Antwerpen houdt elk jaar een Fata Morgana rond afvalpreventie en sorteren. De leerlingen krijgen dan een aantal uitdagingen, van minder afval produceren tot een propere speelplaats creëren. De Zonnebloem is zo al jaren een vijfsterrenschool!

2 | Leerkrachten en ander personeel

Overtuig ook andere leerkrachten en het onderhoudspersoneel. Zij geven het goede voorbeeld en dragen mee het beleid. Doe het dus samen: spreek af wie zich waarvoor inzet.

Je werkt het best regelmatig met een (klein) leerkrachten team (en eventueel leerlingen) rond dit thema, bijvoorbeeld via een maandelijks overleg. Dit team stippelt de milieuwerking op school uit.

Ook met weinig tijd kun je als leerkracht zorgen dat afvalpreventie geen lege doos blijft. Als elke leerkracht er in zijn klas op toeziet, kost het iedereen minder moeite. Betrek alle leerkrachten en personeelsleden, zeker het onderhoudspersoneel. Die laatste moet correct sorteren en houdt vaak de afvalboekhouding bij.

3 | Ouders

Ouders zijn een belangrijke schakel bij afvalpreventie. Als leerlingen geen overbodig afval mogen meenemen, zorg dan dat ouders deze keuze steunen.

Stem je boodschap af op de doelgroep. Soms helpt het al als ouders een brief van de school krijgen, soms moet je wat creatiever zijn. Zo laten sommige scholen de leerlingen een brief aan hun ouders schrijven. Andere scholen kiezen voor visuele hulpmiddelen of nodigen ouders uit op een afvalarm evenement. Weet je niet goed hoe je het aanpakt, praat dan eens met je ecoadviseur (zie hoofdstuk 3: 'Hoe EcoSchool worden en blijven'). Die kan je dan in contact brengen met de diversiteitsconsulent van de stad.

Een schoolvoorbeeld Ouders doen mee

BuLo-school **Sint-Jozef** in de Canadalaan vond dat leerlingen te veel wegwerpverpakkingen meenamen naar school. Een brief van de directie haalde weinig uit. Daarom schreven de leerlingen zelf een brief naar hun ouders om hun te vragen minder drank en eten in wegwerpverpakkingen mee te geven. Dit sloeg gelukkig wel aan. Sindsdien heeft de school haast geen pmd-afval meer.

Stedelijke basisschool **De Letter** in Wilrijk heeft veel leerlingen met anderstalige ouders. Een brief haalt vaak niets uit. Daarom nodigt ze alle moeders elk jaar uit voor een lekker, gezond ontbijt. Daarna vindt een leuke workshop of tentoonstelling plaats. In 2010 vestigde een afvalspel de aandacht op afvalpreventie en sorteren.

Sorteren in de stad

Alle scholen in Vlaanderen moeten hun afval gescheiden inzamelen en aanbieden. Want sorteren spaart het milieu. Voor containers met rest- en pmd-afval moet de school afvalstickers kopen. Voor de andere afvalfracties (papier en karton en gft) is geen sticker nodig.

Vraag aan je ecoadviseur sorteeraffiches, sorteergidsen, en sorteerstickers om op de containers te plakken.

In de stad Antwerpen gelden volgende sorteerregels voor huishoudelijk afval:

1. Pmd	
Wat?	<p>Pmd staat voor plastic flessen en flacons, metalen verpakkingen en drankskartons. Bij pmd horen volgende zaken:</p> <ul style="list-style-type: none">• drankblikjes• drankkartons van vloeibare producten (melk, fruitsap, room, soep, saus ...)• conservenblikjes• aluminiumschoteltjes, -schaaltjes en -bakjes• spuitbussen van voeding en cosmetica• metalen schroefdoppen en deksels• kroonkurken• metalen dozen en bussen• plastic flessen en flacons van dranken, wasproducten, afwasmiddel, shampoo, douchegel, onderhoudsproducten ...
Wanneer?	<p>Scholen kunnen pmd wekelijks of tweewekelijks laten ophalen. Kijk op de ophaalkalender wanneer dit kan.</p>
Hoe?	<p>Scholen kunnen pmd aanbieden in:</p> <ul style="list-style-type: none">• een blauwe zak (€ 0,25/stuk);• containers van 770 liter (sticker voor € 150/jaar);• containers van 1 100 liter (sticker voor € 200/jaar).

2. Papier en karton

Wat?	<p>Bij papier en karton horen volgende zaken:</p> <ul style="list-style-type: none">• beschreven papier• papieren en kartonnen verpakkingen• tijdschriften• kranten• kartonnen dozen• postkaarten• ...
Wanneer?	<p>Scholen kunnen papier en karton wekelijks of tweewekelijks aanbieden. Kijk op de ophaalkalender wanneer dit kan.</p>
Hoe?	<p>Scholen kunnen papier en karton aanbieden:</p> <ul style="list-style-type: none">• in een gesloten kartonnen doos;• goed samengebonden met een touwtje;• in een blauwe container van 140, 240, 770 of 1 100 liter. Op deze container hoef je geen sticker te kleven. De container zelf koop je in de privé-sector.

3. GFT

Wat?	<p>Gft staat voor groente-, fruit- en tuinafval. Bij gft horen volgende zaken:</p> <ul style="list-style-type: none">• vruchten- en groenteschillen• koffie- en theezakjes• groenafval uit de tuin• haagafval• notendoppen• bladeren en onkruid• houtkrullen• ...
Wanneer?	wekelijks
Hoe?	<p>Scholen kunnen gft-afval aanbieden in een:</p> <ul style="list-style-type: none">• groene zak van 15 liter (€ 0,21 per stuk)• groene zak van 50 liter (€ 0,42 per stuk)• container van 140 liter (€ 57,5 euro in containerpark)• container van 770 liter (aankopen in privésector)• container van 1 100 liter (aankopen in privésector) <p>Scholen kunnen ook zelf gft-afval composteren. Vraag een compostmeester om raad (zie hoofdstuk 4: 'Wie kan me helpen?').</p>

4. Glas

Wat?	Je mag volgende items naar de glasbol brengen: <ul style="list-style-type: none">• glazen flessen• glazen bokalen• gewoon drinkglas
Hoe?	Breng glas naar een glasbol op straat. Zorg er altijd voor dat wit en gekleurd glas apart gehouden wordt.

5. Kga

Wat?	Kga staat voor klein gevaarlijk afval . Bij kga horen volgende zaken: <ul style="list-style-type: none">• resten verf, inkt, lijm of hars• frituurolie en -vet, motorolie• oplosmiddelen (white spirit, antivries ...)• batterijen• RX- en polaroidfoto's• (fluo)stiften, balpennen ...• injectienaalden (in naaldcontainer)• ...
Hoe?	Bel of mail naar de bedrijfseenheid stads- en buurtonderhoud van de stad Antwerpen, tel. 03 260 80 00 of kga@stad.antwerpen.be . Deze stadsdienst haalt het kga-afval gratis op.

6. Restafval

Wat?	Restafval is alles wat je niet gescheiden kunt aanbieden: <ul style="list-style-type: none">• verpakkingsmateriaal• yoghurtpotjes• aluminiumfolie• gloeilampen• vensterenveloppen• (baby)luiers• ...
Wanneer?	wekelijks
Hoe?	Scholen kunnen restafval aanbieden in een: <ul style="list-style-type: none">• witte zak van 30 liter (€ 0,5/stuk)• witte zak van 60 liter (€ 0,74/stuk)• grijze container van 240 liter (sticker: € 150/jaar)• grijze container van 770 liter (sticker: € 450/jaar)• grijze container van 1 100 liter (sticker: € 600/jaar)

7. Grofvuil

Wat?	Grofvuil is huishoudelijk afval dat je niet in een restafvalzak of afvalcontainer kunt steken.
Hoe?	Je kunt jaarlijks gratis twee containers lenen voor maximum een week. Vraag ze minstens vier weken op voorhand aan via www.antwerpen.be (vul rechts bovenaan 'schoolafval' als trefwoord in).

Hou een afvalstoffenregister bij

Informatie over afvalstoffen bijhouden

Ook scholen produceren afval. Dit beschouwen we als bedrijfsafval. Een school is daarom **wettelijk verplicht** om een afvalstoffenregister bij te houden. Dit register bevat informatie over de aard, oorsprong, samenstelling, hoeveelheid, bestemming en verwerkingswijze van de afvalstoffen. Scholen moeten deze gegevens minstens maandelijks aanvullen.

Ontvangstbewijzen geordend bundelen

Momenteel zijn er nog geen voorschriften over de vorm van dit afvalstoffenregister. Als de school (sommige) afvalstoffen niet via de stad, maar via een erkende overbrenger of vergunde verwerker wegvoert, krijgt ze steeds een ontvangstbewijs. Het volstaat dan om deze bewijzen geordend te bundelen.

De stad helpt registreren

Voert de school het bedrijfsafval van huishoudelijke aard via de stad weg, dan moet ze de stand van zaken op een andere manier bijhouden. Dit kan via het **registreerinstrument** van de stad Antwerpen. Dit instrument bevat een invulformulier en een Excel-tabel. Op het invulformulier vult de school in hoeveel en welke afvalstoffen ze aanbiedt (bijvoorbeeld, twee pmd-containers van 770 liter). Vervolgens vult ze in de Excel-tabel deze gegevens elektronisch in. Zo krijg je automatisch een tabel met een overzicht van elke maand. Je kunt er ook bekijken hoeveel afval dit per persoon is en hoeveel dit de school kost aan afvalstickers.

Jaarlijkse meldingsplicht

De school moet voldoen aan haar **jaarlijkse meldingsplicht** wanneer de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) daar om vraagt. Als de school geselecteerd is, verschijnt dit op de website van OVAM en krijgt ze een schriftelijke bevestiging. Dan moet de school voor 15 maart haar afvalstoffenregister van het vorige jaar aan OVAM bezorgen.

Vrijstelling meldingsplicht

Bedrijfsafval dat naar aard, samenstelling **en hoeveelheid** vergelijkbaar is met huishoudelijk afval en dat de stad samen inzamelt, moet de school niet melden aan OVAM. Vrijstelling van deze meldingsplicht betekent niet dat de school geen afvalstoffenregister moet bijhouden. Dit blijft verplicht.

Meer informatie over het afvalstoffenregister en de afvalwetgeving vind je in de brochure 'Vlarempel: milieuwetgeving voor scholen' (www.lne.be).

Meer tips?

Wil je meer tips om te weten hoe je op school werkt rond afvalpreventie en duurzame materialen? Neem dan een kijkje in de MOS-map afval of vraag je ecoadviseur om raad.

3 Hoe EcoSchool worden en blijven?

Waarom EcoSchool worden?

Je mag op beide oren slapen: als EcoSchool sta je er niet alleen voor. De stad Antwerpen biedt je begeleiding en ondersteuning op maat aan. In ruil vragen wij een engagement van de school. Zo werken we samen aan propere en afvalarme scholen en een leukere stad.

1 | Ondersteuning op maat

De ondersteuning is divers: advies, materiaal, premies, enzovoort.

Bij een eerste deelname als EcoSchool of bij de keuze voor een nieuw thema, komt een eco-adviseur op bezoek. Deze adviseur:

- is jouw contactpersoon;
- geeft je advies op maat;
- overloopt samen met jou de opties;
- helpt je de juiste keuzes maken;
- beantwoordt je vragen;
- brengt je in contact met andere diensten die je kunnen helpen.

Zolang je school deelneemt als EcoSchool kun je altijd bij de ecoadviseur terecht.

2 | Kies het niveau dat bij je past

Bij elk thema kun je kiezen voor twee niveaus. Is jouw school nog een 'groentje' of wil ze rustig beginnen, kies dan voor EcoMini. Sta je al wat verder of wil je er ineens grondig werk van maken, dan is EcoMaxi iets voor jou. Hoe hoger het niveau, hoe meer steun je krijgt.

3 | Je krijgt de tijd om alles goed uit te werken

Je school krijgt twee jaar de tijd om haar engagementen na te komen. Je ecoadviseur gaat na deze termijn samen met je na of alles gelukt is. Daarna kun je jouw engagement verlengen of kiezen voor een hoger niveau.

4 | Ook vroegere acties komen in aanmerking

Ook als je vroeger al rond afvalpreventie op school werkte, kun je EcoSchool worden en de beloofde ondersteuning krijgen. In ruil onderhoud je de huidige acties en voldoe je aan de randvoorwaarden.

Knutselen met afval in het EcoHuis

4 Wie kan me helpen?

Waar vind ik extra ondersteuning?

1 | Stadsaanbod

Ontdek het EcoHuis		Lager
Wat?	Een workshop over duurzame keuzes maken: wat zullen leerlingen drinken, waar gaan ze wonen, hoe kunnen ze nog energie besparen, waar houden ze rekening mee als ze boodschappen doen? Een begeleider bespreekt met de leerlingen de voordelen van een ecologische manier van leven.	
Voor wie?	derde graad basisonderwijs	
Aanbod?	De workshop duurt twee uur en kost drie euro per leerling.	
Meer info?	tel. 03 217 08 11, ecohuis@stad.antwerpen.be , www.antwerpen.be/ecohuis	

Compostmeesters	
Wat?	Compostmeesters leren je alles over hoe en wat je composteert. Ook op jouw school kunnen ze langskomen om leerlingen en personeel wegwijs te maken in de kunst van het composteren.
Aanbod?	De compostmeester geeft in je klas gratis advies op maat.
Meer info?	Wil je een compostmeester op bezoek? Contacteer dan het EcoHuis: tel. 03 217 08 11, ecohuis@stad.antwerpen.be , www.antwerpen.be/ecohuis .

Herbruikbare bekens lenen

Wat?	Leen gratis onbreekbare en warmtebestendige herbruikbare bekens in verschillende formaten.
Voor wie?	iedereen
Hoe?	<ul style="list-style-type: none">• Bestel de bekens enkele weken op voorhand bij het EcoHuis.• Je hoeft geen waarborg te betalen.• Breng de bekens proper terug.
Meer info?	tel. 03 217 08 11, ecohuis@stad.antwerpen.be , www.antwerpen.be/ecohuis .

Baobab schoolprojecten

Wat?	Inhoudelijke en financiële ondersteuning voor schoolprojecten die de leerkansen van hun leerlingen vergroten.
Voor wie?	secundair en basisonderwijs
Aanbod?	<ul style="list-style-type: none">• ondersteuning en begeleiding van een projectmedewerker• een subsidie tot 5 000 euro (eenjarig project) of tot 15 000 euro (driejarig project)
Hoe?	Dien een voorlopig projectidee in.
Meer info?	johan.huybrechts@stad.antwerpen.be , www.antwerpen.be/onderwijs

Opsinjoren

Zwabber	
Wat?	eenmalige plant- of poetsactie in de wijk
Voor wie?	jongeren van 6 tot 25 jaar
Aanbod?	een zwabberpakket
Prijs?	1 euro per deelnemer
Duur?	een uur
Meer info?	tel. 0800 25 825, opsinjoren@stad.antwerpen.be , www.antwerpen.be/opsinjoren

Goeieburenpas	
Wat?	vier poetsacties, eventueel aangevuld met een creatieve actie
Voor wie?	een ploeg van minstens 20 jongeren van 6 tot 25 jaar
Aanbod?	een beloning van 300 euro en een werksom van 100 euro
Duur?	een uur per actie
Meer info?	tel. 0800 25 825, opsinjoren@stad.antwerpen.be , www.antwerpen.be/opsinjoren

Street Pic		Secundair
Wat?	eenmalige snoei- of schilderopdracht in de wijk	
Voor wie?	7 tot 10 deelnemers van 13 tot 25 jaar	
Prijs?	10 euro per uur per deelnemer (maximum 200 euro)	
Duur?	minstens twee uur	
Meer info?	tel. 0800 25 825, opsinjoren@stad.antwerpen.be , www.antwerpen.be/opsinjoren	

Opsinjoren Beeldig		Secundair
Wat?	geheime uitdaging rond het thema 'beeldige stad'	
Voor wie?	ploegen van 7 tot 10 jongeren van 13 tot 25 jaar en een coach (één klas per school)	
Aanbod?	een beloning van 10 euro per persoon per uur, met een maximum van 200 euro per ploeg, inclusief eten, drinken en ontspanning	
Duur?	een schooldag	
Hoe?	Schrijf je klas in voor 31 december. De actie gaat door op de laatste woensdag voor de paasvakantie.	
Meer info?	tel. 0800 25 825, opsinjoren@stad.antwerpen.be , www.antwerpen.be/opsinjoren	

School aan de beurt

Wat?	Tijdens een bepaalde periode werk je acties uit om de sfeer en de leefbaarheid op en rond de school te verbeteren. Afval en properheid kunnen hierbij aan bod komen.
Voor wie?	Alle scholen die rond leefbaarheid op school willen werken.
Hoe?	Je kunt jaarlijks een aanvraag indienen.
Meer info?	barend.dereu@stad.antwerpen.be

Buurt aan de beurt

Wat?	Is jouw schoolbuurt aan de beurt, dan kan je school ook meedoen. Je werkt dan een aantal thema's uit – meestal over afvalpreventie – om de sfeer en leefbaarheid in de buurt te verbeteren.
Voor wie?	Scholen die in de 'beurtwijken' liggen of in de buurt ervan. Op www.antwerpen.be vind je een overzicht van de buurten die aan de beurt komen.
Hoe?	Een buurtregisseur bezoekt je school.
Meer info?	tel. 03 201 58 33, buurtaandebeurt@stad.antwerpen.be , www.antwerpen.be

Stadsreiniging

Voorstelling werking stadsreiniging

Wat?	Een werkleider van stadsreiniging stelt de werking van deze stadsdienst op kindermaat voor. Inclusief een demonstratie van een vuilnis- en/of veegwagen.
Voor wie?	EcoScholen uit het basisonderwijs die werken rond afval.
Hoe?	Vraag dit ruim op voorhand aan bij je ecoadviseur.

Kga ophalen

Wat?	kga-afval op school ophalen
Voor wie?	alle Antwerpse scholen
Hoe?	Maak een afspraak met de bedrijfseenheid stads- en buurtonderhoud, tel. 03 260 80 00 of kga@stad.antwerpen.be .

Container lenen

Wat?	Jaarlijks kun je twee gratis containers voor grofvuil en sloopafval aanvragen die een week blijven staan.
Voor wie?	alle Antwerpse scholen
Hoe?	Vraag de containers minstens vier weken op voorhand aan via het e-loket op www.antwerpen.be > 'Leven' > 'Afval en propre straten' > 'Schoolafval'.

Sensibilisatiemateriaal	
Wat?	Papiermandjes, posters, stickers en sorteergidsen
Voor wie?	alle Antwerpse scholen
Hoe?	Vraag aan je ecoadviseur gratis sensibilisatiemateriaal. Je kan stickers voor op vuilbakken krijgen, brooddoostickers, papiermandjes, afvalsorteergidsen en afvalsorteerposters. Dit materiaal kan je na afspraak afhalen in het Ecohuis.

2 | Extern aanbod: subsidies en ondersteuning

Milieuzorg op School (MOS)	
Wat?	Milieuzorg op School (MOS) geeft ondersteuning, tips en begeleiding bij participatie en educatie rond milieuzorg op school. Als EcoSchool kun je met MOS samenwerken. Wil je een geïntegreerd milieuzorgsysteem op school? Dan zetten we ons samen in om van jouw school een echte groene school te maken.
Voor wie?	secundair en basisonderwijs
Aanbod?	<ul style="list-style-type: none"> • handige themamappen met een heleboel tips • hulp van een MOS-begeleider voor een milieubeleid op school • logo's behalen die aantonen dat je met succes aan milieuzorg op school doet
Meer info?	www.milieuzorgopschool.be

Kleur Bekennen

Wat?	ondersteuning bij werken rond duurzame ontwikkeling en mondiale vorming
Voor wie?	derde graad basisonderwijs, secundair en hoger onderwijs
Aanbod?	advies op maat, begeleide activiteiten, educatief materiaal, nascholingen voor leerkrachten, financiële ondersteuning, coaching
Meer info?	www.kleurbekennen.be

NMEC De Helix

Wat?	vormingen over verschillende milieuthema's
Voor wie?	leerkrachten, natuurgidsen en ouders
Aanbod?	<ul style="list-style-type: none">gratis vormingen voor groepen van minstens tien personen rond thema's als natuur en afvaleen praktijkgerichte vorming en workshop rond natuur en milieueducatie (op aanvraag)
Prijs?	vervoerskosten en syllabus
Meer info?	dehelix@lne.vlaanderen.be , www.lne.be <ul style="list-style-type: none">Ecoadviseur (voor scholen die geen tien kandidaten vinden)

Vlarempel, ik snap het!

Wat?	een antwoord op elke veelgestelde vraag over de milieuwetgeving
Voor wie?	alle scholen
Hoe?	Alle scholen kregen de vernieuwde versie in de bus. <ul style="list-style-type: none">Extra brochures bestellen: tel. 02 553 03 71, bert.degroote@lne.vlaanderen.be.

Demos		Secundair
Wat?	ondersteuning bij het toepassen van MOS	
Voor wie?	leerlingen van het secundair onderwijs en hun leerkrachten	
Aanbod?	boekje en dvd <ul style="list-style-type: none"> • demotraject uitwerken 	
Meer info?	demos@globelink.be, www.greenyourschool.be	

Voetzoekers		Secundair
Wat?	Met dit project van het WWF leren klassen hun ecologische voetafdruk verkleinen.	
Voor wie?	secundair onderwijs	
Aanbod?	<ul style="list-style-type: none"> • website met meetinstrument en draaiboek • verschillende thema's: ruimte, energie, water, mobiliteit, papier, afval en voeding • projecten indienen en een prijs van maximum 2 500 euro winnen 	
Meer info?	www.voetzoekers.be	

3 | Educatief materiaal

Edutheek EcoHuis

In het EcoHuis kun je gratis educatief materiaal lenen voor een termijn van vier weken. Je betaalt wel een waarborg van 2,5 euro per geleend werk.

Veel educatieve materialen die in deze brochure staan, kun je lenen in de edutheek. Raadpleeg de edutheek op www.antwerpen.be/ecoscholen.

Als je materiaal uit de edutheek wilt lenen, bezoek of contacteer dan het EcoHuis:
Turnhoutsebaan 139
2140 Borgerhout
tel. 03 217 08 11
ecohuis@stad.antwerpen.be

Lespakketten en educatieve spelen

Centrum Informatieve Spelen	
Wat?	Het Centrum Informatieve Spelen begeleidt en verspreidt sensibiliserende spelen rond onder meer milieu en klimaat.
Voor wie?	secundair en basisonderwijs
Hoe?	Je kunt de spelen online, telefonisch of via post of fax bestellen. Je kunt ze ook in de winkel in Leuven (Naamsesteenweg 130) halen. Spelbegeleiding kun je telefonisch aanvragen.
Meer info?	tel. 016 22 25 17 (algemeen) of 016 29 50 99 (spelbegeleiding), www.spelinfo.be

Pak je afval

Wat?	'Pak je afval' is een speldoos die hoort bij een sensibiliseringscampagne van OVAM.
Voor wie?	Er zijn vier speldozen voor verschillende leeftijden van zes tot achttien jaar.
Aanbod?	Met deze spelmethodieken werk je als leerkracht op een speelse wijze rond afvalpreventie. De doos bestaat uit drie spelmethodieken: het confrontatiespel 'een berg afval', 'de afvalquiz' en een plattegrondspel 'eerste hulp bij afvalvoorkoming'.
Hoe?	lenen bij het EcoHuis

Jong geleerd is knap gerecycleerd

Wat?	tien fiches over het recyclen van papier en karton, glas, pmd, gft, kga, geneesmiddelen, kringloopmateriaal en elektrische toestellen
Voor wie?	iedereen die rond recyclen wil werken.
Hoe?	gratis bestellen via www.ovam.be

Informatiedossiers

Wat?	lespakketten over recyclen en sorteren
Voor wie?	secundair en basisonderwijs
Hoe?	gratis downloaden via www.fostplus.be

Help ik barst		Basis
Wat?	voorleesverhaal over sorteren met werkblad	
Voor wie?	derde kleuterklas en eerste graad basisonderwijs	
Aanbod?	Het verhaal van Stijn en Stien leert jonge kinderen wat wel en niet in een vuilniszak mag, en hoe ze verschillende soorten afval kunnen recycleren.	
Hoe?	lenen bij het EcoHuis	

Afval minderen voor kinderen		Basis
Wat?	multimediapakket (cd-rom en lesfiches)	
Voor wie?	derde kleuterklas en basisonderwijs	
Aanbod?	<ul style="list-style-type: none"> • De lesfiches bevatten een verhaal voor de oudste kleuters en de eerste graad van het basisonderwijs. • Voor de tweede en derde graad basisonderwijs ondersteunen de lesfiches de cd-rom 'afval minderen voor kinderen'. 	
Hoe?	lenen bij het EcoHuis of bestellen via www.ovam.be	

Composteren met kinderen		Basis
Wat?	lespakket rond composteren	
Voor wie?	kleuter- en basisonderwijs	
Hoe?	lenen bij het EcoHuis of bestellen via www.ovam.be	

Wiebe wil geen afval		Lager
Wat?	acht nieuwe liedjes over afval voorkomen (boek en cd)	
Voor wie?	basisonderwijs	
Aanbod?	Wiebe droomt van een wereld zonder afval. Daarom stopt Wiebe etensresten van het voorbije feestje in het compostvat. De rest sorteert hij in het containerpark. En die oude kapstok, lampenkap en schommelstoel lapt hij op in de kringloopwinkel. Maar de vervelende mompelmoezen liggen op de loer. Hoe loopt dit af?	
Hoe?	lenen bij het EcoHuis	

Composteren is megaslim		Lager
Wat?	cd met het compostlied gezongen door de compostkids	
Voor wie?	basisonderwijs	
Hoe?	lenen bij het Ecohuis	

Handleiding duurzaam hout		Secundair
Wat?	handleiding rond het thema duurzaam hout	
Voor wie?	technische en beroepsscholen, voor leerlingen van veertien tot achttien jaar	
Aanbod?	een handleiding met een technisch en een pedagogisch deel	
Hoe?	downloaden via www.wwf.be > voor scholen > ander materiaal	

Workshops, voordrachten en voorstellingen

Workshops Green		Basis
Wat?	workshops rond de thema's afval, natuur, water, energie en klimaat	
Duur?	maximum een dag	
Waar?	in de schoolomgeving	
Prijs?	150 euro (halve dag) of 250 euro (volledige dag)	
Meer info?	tel. 0473 245 045, lien@greenbelgium.org , www.greenbelgium.org	

LABO: Leren Afval Beheren Op school		Lager
Wat?	gratis interactieve vorming van Fost Plus en Green over sorteren en afval beheren	
Voor wie?	tweede en derde graad basisonderwijs	
Hoe?	inschrijven via www.labovorming.be	
Meer info?	tel. 02 209 16 30, info@greenbelgium.be	

Workshops Green		Secundair
Wat?	workshops rond de thema's afval, duurzame consumptie, duurzame voeding of duurzame ontwikkeling	
Duur?	maximum een dag	
Waar?	in de schoolomgeving	
Prijs?	150 euro (halve dag) of 250 euro (volledige dag)	
Meer info?	tel. 0473 245 045, lien@greenbelgium.org, www.greenbelgium.org	

Da's proper		Secundair
Wat?	gratis workshop van Fost Plus en Green over de afvalproblematiek en onze rol daarin	
Voor wie?	vierde en vijfde leerjaar van het secundair onderwijs	
Hoe?	inschrijven via www.dasproper.be	
Meer info?	tel. 02 209 16 30, info@greenbelgium.be	

Geleide wandeling Ecover		Secundair
Wat?	Gidsen van de toeristische dienst van Malle leiden je rond in het bedrijf Ecover.	
Voor wie?	derde graad secundair onderwijs	
Aanbod?	rondleiding voor groepen tot twintig personen	
Prijs?	35 euro	
Meer info?	www.toerisme-malle.be	

FSC-infosessies		Secundair
Wat?	infosessies in de klas over hout met FSC-label gebruiken	
Voor wie?	technische en beroepsscholen, voor leerlingen van veertien tot achttien jaar	
Meer info?	tel. 02 340 09 99, bos.web@wwf.be	

© Sint-Jozefinstituut Canadalaan

Educatieve films en documentaires

Pak Weg

Wat?	<ul style="list-style-type: none">• dvd van Fost Plus over glas, pmd, papier en karton inzamelen en verwerken• tien afleveringen, telkens over een ander thema
Duur?	3-5 minuten/aflevering
Hoe?	lenen bij het Ecohuis of gratis te krijgen, zolang de voorraad strekt

Afvalpreventie in twaalf praktische afleveringen

Wat?	Video van Ovam met twaalf afleveringen over verschillende thema's: verpakking, statiegeld, boodschappentas, keuken, thuis composteren, tuinieren, kringwinkels, luiers, papier, feestjes en poetsen, batterijen en verven, lunchpakket
Duur?	3 minuten/aflevering
Hoe?	lenen bij het Ecohuis.

De magische doos

Wat?	video van Bebat over gebruikte batterijen recycleren in België
Hoe?	lenen bij het Ecohuis.

Plastic Soep

Wat?	De website Plastic Soep stelt het afvalprobleem in de oceanen aan de kaak. Je vindt er verschillende youtube-filmpjes over dit thema.
Meer info?	www.plasticsoep.nl

4 | Op het web

NME-inventaris

Met deze inventaris wil de Vlaamse overheid vraag en aanbod op het vlak van natuur- en milieueducatie beter op elkaar afstemmen.

<http://nme.milieuinfo.be>

Milieukoopwijzer

Deze website vertelt je alles over duurzame materialen: waar moet je op letten, welke merken zijn milieuvriendelijk en waar kun je ze vinden?

www.milieukoopwijzer.be

OVAM

OVAM werkte enkele educatieve pakketten en campagnes voor scholen uit rond het thema afvalpreventie. Je vindt ze door te klikken op 'afval' > 'afvalpreventie' > 'op school'. Sommige pakketten kun je ook lenen bij het EcoHuis.

www.ovam.be

Fost Plus

Fost Plus biedt scholen vormingen en materialen aan rond afval voorkomen, sorteren en recycleren.

www.fostplus.be

EcoSchool zijn heeft een heleboel voordelen, maar hoe gaat het in zijn werk?
Dit boekje geeft uitleg hoe je eraan kunt werken en wie je daarbij kan helpen.

Er bestaan infoboekjes over:

- energie
- afval en duurzame materialen
- duurzame voeding
- natuur
- water

